

80. Çin şiir tarihinin bilinen en eski şiiri: Dan Ge (弹歌)¹

Ertuğrul CEYLAN²

APA: Ceylan, E. (2024). Çin şiir tarihinin bilinen en eski şiiri: Dan Ge (弹歌). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (38), 1300-1315. DOI: 10.29000/rumelide.1440053.

Öz

Edebiyat, insanların duygularını, düşüncelerini, yaşamlarını ve hayallerini dil aracılığıyla ifade etmek için kullanılan sanatsal bir ifade biçimidir. Edebiyat, yazılı veya sözlü olarak birçok farklı türde eserler üretebilir. Yazılı ve sözlü edebiyat olarak bakıldığında yazı daha net veriler sunarken, sözlü edebiyatın doğası gereği böyle bir işlevi yoktur. İlk insanlar, yaşadıkları deneyimlerini, hikâyelerini, şiirlerini, mitlerini, efsanelerini ve günlük yaşamlarını sözlü olarak aktarmışlardır. Nesilden nesle sözlü olarak aktarılan edebiyat türlerinin içeriği ve yapısında zamanla değişimler olmuştur. Yazının bulunmasıyla birlikte, sözlü olarak aktarılan edebiyat türleri yazılı forma dökülerek adeta ölümsüzleşmiştir. Çin edebiyat tarihinin bilinen en eski şiiri Dan Ge (弹歌), sözlü edebiyat sınıfına girmekte olup hem edebiyat açısından hem de tarih açısından önemli şiirlerden biridir. Dan Ge üzerine yapılan edebiyat araştırmaları, dil, üslup ve biçimsel özelliklere odaklanırken, tarih araştırmaları dönemin yaşam koşulları, av araçları, ritüelleri ve tarihsel bağlamı üzerine olmuştur. Dolayısıyla bu çalışma, günümüze kadar yapılan çalışmaların bir devamı niteliğindedir. Çalışmada Çince kaynaklar baz alınarak araştırmalarda Dan Ge şiirinin içeriği hakkında ileri sürülen teoriler incelenecektir. Bu çalışmanın amacı, araştırmacılara Çin şiir tarihinin bilinen en eski şiiri Dan Ge'nın tarihçesi ile ilgili bilgi vermek ve şiirin teması hakkında genel bir fikir ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Dan Ge, Çin edebiyatı, Çin şiiri, avcılık, ağıt

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %3

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 27.11.2023-**Kabul Tarihi:** 20.02.2024-**Yayın Tarihi:** 21.02.2024; **DOI:** 10.29000/rumelide.1440053

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Köreleme

² Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Çin Dili ve Edebiyatı ABD / Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Oriental Languages and Literatures, Department of Chinese Language and Literature (Nevşehir, Türkiye), ceylanertugrulcn@gmail.com, **ORCID ID:** 0000-0001-6646-0382, **ROR ID:** https://ror.org/019jds967, **ISNI:** 0000 0004 0386 1930, **Crossreff Funder ID:** 100019891

The earliest poem known in the history of Chinese poetry: Dan Ge (弹歌)³

Abstract

Literature is a form of artistic expression used to express people's feelings, thoughts, lives, and dreams through language. Literature can yield many written or oral compositions in various forms. Comparing written and oral literature, writing offers more precise information, but oral literature is not meant to serve this purpose. Early humans conveyed their experiences, stories, poems, myths, legends, and daily lives orally. There have been changes over time in the content and structure of literary genres that are transmitted orally from generation to generation. Literary styles that were passed down orally became immortal with the invention of writing. The earliest poem in Chinese literature history, Dan Ge (弹歌), is a significant piece of oral literature and one of the most far-reaching poems in terms of both literature and history. While literary research on Dan Ge focuses on language, style, and formal features, historical research has focused on the living conditions, hunting tools, rituals, and historical context of the period. Thus, this study is a continuation of the earlier research. In the study, the theories put forward about the content of Dan Ge poetry will be examined based on Chinese sources. The purpose of this study is to provide researchers with information related to the history of Dan Ge, the oldest known poem in the history of Chinese poetry, and to provide insight into the theme of the poem.

Keywords: Dan Ge, Chinese literature, Chinese poetry, hunting, elegy

Giriş

Yazıyı erken dönemlerden itibaren kullanan Çin medeniyeti, geleneksel Çin yazısı ile geleneksel yazı formunun sadeleştirilmesiyle günümüze kadar ulaşan modern Çin yazısı arasındaki organik bağı daima korumayı başarmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak da Çin edebiyat tarihi, birçok medeniyetin edebiyat tarihine kıyasla daha köklü bir geçmişe sahip olmuştur. Bu köklü edebiyat tarihinin dönemsel çizelgesi ise oldukça geniş bir zaman dilimini kapsamaktadır. Çin edebiyat tarihi araştırmalarına göre; dönemsel çizelge ana hatlarıyla Qin öncesi (先秦) ve Qin sonrası (后秦) olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Bu noktada, Qin Hanedanlığı'nın kuruluşu olan M.Ö. 221 yılı Çin edebiyat tarihi açısından oldukça önemlidir. Qin öncesi dönem ise kendi arasında Xia (夏), Shang (商), Dongzhou (东周), İlkbahar-Sonbahar (春秋) ve Savaşan Beylikler dönemi (战国时期) olarak ayrılmaktadır (Liu, 2016, s. 1). Bu dönemi, edebiyatçılar uzak kadim dönem edebiyatının birinci aşaması olarak adlandırmışlardır. Qin öncesi edebiyatın öne çıkan özelliği de edebiyatın halen kültür ana yapısı içerisinde yer alıyor olması ve tarih ile felsefeden ayrılmamış olmasıdır (Li, 2020, s. 15). Sözlü edebiyatın ağırlıklı olduğu bu dönem,

³ **Statement (Thesis):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 3

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 27.11.2023-**Acceptance Date:** 20.02.2024-**Publication Date:** 21.02.2024;

DOI: 10.29000/rumelide.1440053

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Çin edebiyat tarihinin adeta nüvesi niteliğinde olmuş ve sonraki dönemlerde var olan edebiyat türlerini de derinden etkilemiştir. Hiç şüphesiz uzak kadim Çin edebiyatı denildiğinde akla ilk gelen Çin'in ilk şiir antolojisi olan "Şarkılar/Şiirler Kitabı" adlı eserdir. Çin şiir tarihini ve tarzını öğrenmek isteyen araştırmacılar için birincil kaynaklar arasında olan "Şiirler Kitabı", Çin'in en eski şiir derlemesi olup Çin'in şiir geleneklerinin başlangıcıdır. Eser, Qin öncesi dönemde "Şiir (诗)" veya "300 Şiir (诗三百)" isimleriyle de bilinmektedir (Li, 2020, s. 47). Batı Zhou döneminin ilk yıllarından İlkbahar- Sonbahar döneminin ortalarına kadar (M.Ö. 11-6. yüzyıl) olan bir süreci kapsayan eserde, esasen 311 şiir olmakla beraber bu şiirlerden yalnızca 305'i günümüze ulaşabilmiştir (Li, 2020, s. 47, Yao, 2016, s. 21). Şarkılar Kitabı içerisindeki şiirler, türlerine göre 3 kategoriye ayrılmıştır: 1) Halk Şarkıları (国风), 2) Methiyeler (雅), 2) Tören Şarkıları/İlahiler (颂). Çince de guó fēng (国风) olarak adlandırılan halk şarkılarının sözcük anlamının karşılığı "halk müziği: havalar"dır (Kirilen, 2018: 24). Dilimize halk şarkıları veya türküler⁴ olarak da çevrilebilmektedir. Şarkılar Kitabı'nda halk şarkılarına 15 bölüm ayrılmakla birlikte eserin içerisinde toplamda 160 tane halk şarkısı bulunmaktadır (Shijing, t.y.). Yǎ (雅) olarak adlandırılan şarkı türü, sarayda söylenen övgü dolu şarkıları yani methiyeleri ifade etmektedir. Kendi içerisinde büyük methiyeler (大雅) ve küçük methiyeler (小雅) olarak ikiye ayrılmaktadır. Büyük methiyeler bölümünün içerisinde yer alan 31 şiir, genel olarak Batı Zhou dönemine ait olmakla birlikte Küçük methiyeler bölümünün içerisinde bulunan 74 şiir Batı Zhou dönemi sonrasına aittir. Büyük ve küçük methiye bölümleri toplamda 105 şarkıdan oluşmaktadır. Eserin içerisinde yer alan son tür ise kurban törenlerinde kullanılan tören şarkıları veya ilahilerdir. Çince de "sòng (颂)" olarak adlandırılmaktadır. Zhou (周), Lu (鲁) ve Shang (商) ilahileri olmak üzere eser içerisinde toplamda 40 tane ilahi bulunmaktadır (Shijing, t.y., Zhonghua Wenming Shihua, 2009, s. 6-7).

Şiir, antik dönemlerden itibaren daima Çin edebiyat tarihinin en önemli konu başlıklarından biri olmuştur. Şiirler ülkesi olan Çin'de şiirler ölçülerine göre sınıflandırılmakta ve dönemsel olarak kategorilere ayrılmaktadır. Görece az sayıda ölçü kuralı olan ve serbest uyaklarla yazılan şiirler, genellikle Tang Hanedanlığı (唐朝) öncesine aittir. (Li, 2020:45) Klasik Çin şiiri biçimsel olarak iki heceliden on bir heceli şiirlere kadar geniş bir yelpazede gelişimini sürdürmüştür (Zhang, 2016, s. 118).

Genel olarak şiir alanında yapılan araştırmalar, Çin'in erken dönem şiirlerini iki heceli şiirlerden başlatmaktadır. Bu tarzda yazılan şiirler Çin şiirlerinin birincil aşaması olarak, daha sonra ortaya çıkan üç heceli ve dört heceli şiirler ise Çin şiirinin geliştiği dönemler olarak kabul edilmektedir. Tabii ki bu yaklaşımın doğal bir sonucu olarak şiirlerde azdan çoğa, basitten zora doğru bir gelişimin mevcut olduğu gözlemlenmektedir (Zhang, 2016, s. 117).

Çalışmanın konusu olan Çin şiir tarihinin bilinen en eski şiiri olan Dan Ge, Çin edebiyatında özel bir yere sahiptir. İki heceli tarzda yazılan şiir, hem biçimsel olarak Çin şiirinin başladığı nokta olarak kabul edilmekte, hem de Çin kültür ve medeniyetinin sözlü biçimde ifade edilmiş arkeolojik buluntusu olarak nitelendirilmektedir. Bundan dolayı hem biçimsel hem de içerik yönüyle bu eser, Çin şiir tarihinin

⁴ Halk müziğinin, güftesi halk şiiri olan ve halk ezgileriyle bestelenmiş yaygın formu (Türkü maddesi, 2023).

başyapıtları arasındadır. Dan Ge adlı eser ilk kez Doğu Han Hanedanlığı zamanında Zhao Ye'nin (赵晔)⁵ “*Wu Ye'nin İlkbahar ve Sonbahar Yıllıkları* (吴越春秋)”⁶ adlı eserinde görülmüştür.

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılarak Dan Ge üzerine yazılan birincil kaynaklar incelenecek ve analiz edilecektir. Yapılan analiz sonucunda, Dan Ge şiirinin temasının ağırlıklı olarak hangi türe girdiği tespit edilecektir. Bununla birlikte çalışma, Çin edebiyatının en eski şiiri olarak nitelendirilen Dan Ge'nin ve antik dönemlerde Çin şiirinde kullanılan iki heceli şiir sisteminin ülkemizde tanıtılmasına katkı sağlayacaktır.

1. İki Heceli Şiirler

Çin erken dönem şiiri denildiğinde, araştırmaların temelinde “iki heceli şiirler” kavramına rastlanmaktadır. Sonraki dönemlerde gelişen şiirler ise üç heceli, dört heceli, beş heceli şiirler şeklinde gelişmeye devam etmiştir.⁷ Şiirlerin gelişim sürecinde ilk bakışta, hece sayısı bazında azdan çoğa doğru ilerleyen bir yol izlendiği görülebilir. Antik Çin şiirlerinde işlenen temaların uzak tarihli olması ve bu konudaki bilgi eksikliği, zaman zaman bu şiirler hakkında yeterli bilgilere ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Buna rağmen araştırmacılar şiirler uzak tarihli olsa da, bu konuda yeterli bilgiye sahip olmasalar da şiirleri standartlar kalıplarla incelemeyi tercih etmişlerdir. Ancak edebiyat insanın özgün bir zihinsel faaliyeti olduğu için gelişimini ve evrimini son derece karmaşık bir tarzda devam ettirmiştir. Dolayısıyla edebiyatı tek bir doğrusal süreçle sınırlamak oldukça zordur (Zhang, 2016, s. 117).

Şiirin her dizisinde iki im kullanılarak az sayıda dizeyle ve oldukça kısa şekilde yazılan şiirlere iki heceli şiirler denilmektedir. Bilim insanı Liang Qingcai, bu basit tanımı “*Er Yan Shi Yanjiu Zongshu*” adlı çalışmasında daha geniş bir şekilde ele almıştır:

“İki heceli şiirler, Çin'in en eski şiir biçimi olarak kabul edilir. Bu biçimde her satır sadece iki imden oluşur, (şiirdeki) satır sayısı azdır ve çok kısadır. İki imli şiirler, hızlı anlatım ihtiyacını karşılamak amacıyla ortaya çıkmış ve temelde şarkı söyleme ritmi üzerine kurulmuştur. İki imli şiirler, uzun hikâyeleri hızlı bir şekilde anlatmak için geliştirilmiştir. Bu nedenle çok kısa bir biçime sahip oldukları için detaylı bir anlatım için uygun değildir. İki imli şiirler, sonraki dönemlerde neredeyse hiç yazılmadılar, ancak Çin edebiyatındaki diğer şiir türlerinin kaynağı olarak önemli bir rol oynamışlardır. Çin şiir tarihinde önemli bir konuma sahiptirler (Liang, 2023, s. 63).”

İki heceli şiir için her ne kadar Çin şiirinin temeli denilse de sonraki dönemlerde dört heceli, beş heceli, altı heceli ve yedi heceli şiirlerin yazımın yaygınlaşması sonucunda iki heceli şiirler üzerine yapılan araştırmalar bir nevi gölgede kalmıştır. Bundan dolayı günümüzde iki heceli şiirler üzerine yapılan çalışmalar hem tarihsel zaman aralığının uzunluğu hem de yeterli kaynakların olmamasından kaynaklı

⁵ Doğu Han (25-220) döneminde yaşamış olan Zhao Ye, dönemin büyük tarihçilerindedir. *Wu Ye'nin İlkbahar ve Sonbahar Yıllıkları* (吴越春秋) adlı eser, tarihçinin başyapıtıdır. Edebiyatçı kimliği ile de tanınan Zhao Ye'nin Şiir (诗细), Mitolojinin Kökeni (厉神渊) adlı eserleri de bulunmaktadır.

⁶ Zhao Ye (赵晔) tarafından yazılan eser, İlkbahar ve Sonbahar döneminde var olan Wu ve Yue devletlerinin tarihini anlatmaktadır. Wu ve Yue, Çin'de bulunan iki güçlü devlettir. Eser, bu iki devletin tarihini ve aralarındaki mücadeleleri detaylı bir şekilde ele almaktadır. Ayrıca dönemin sosyal ve kültürel yapısını da yansıtmaktadır. Eserin özgün bir üslubu vardır ve bazı bölümlerinde şiirsel ifadeler kullanılmıştır. Çin tarihçiliğinde önemli bir yere sahip olmakla beraber birçok akademisyen ve araştırmacı tarafından incelenmiştir. Eserde resmi belgeler ve yazışmalar da yer almaktadır. Edebi açıdan güçlü bir yapıya sahip olan eser, Çin tarihi boyunca büyük ilgi gören eserler arasındadır (Bo, 2016, s. 141)

⁷ Çin şiiri hakkında Türkiye'de yapılan araştırmalara Nuray Pamuk Öztürk'ün (2016, 2020) “Tang Dönemi Şiiri ve Bai Juyi (白居易)”, “Tang Hanedanlığı Dönemi Çin Şiiri, Wang Wei ve Meng Haoran'ın “Beş İmli Dört Mısralı Şiir (五言绝句)” Özelliğine Göre Yazılmış Şiirleri Üzerine Bir İnceleme” ve Gürhan Krilen'in (2010) “Tang Dönemi Şiiri: Üç Şiir, Üç Şair; Li Bai, Lu Zhaolin Ve Shi Juanwu” adlı çalışmaları örnek gösterilebilir. Her iki çalışmada da beş ve yedi heceli şiirlere yer verilmiştir (Pamuk Öztürk, 2016,2020; Krilen, 2010).

olarak genel anlamda daha yüzeysel kalmıştır denilebilir. Bu konu hakkında çalışma yapan bilim insanı Liang Qingcai, iki heceli şiirler üzerine yapılan ve yapılacak olan araştırmaların zorluğuna dikkat çekerek aşağıdaki noktalara değinmiştir:

“Geçmişten günümüze, şiir antolojilerini ve belgeleri incelediğimizde, iki heceli şiir hakkında çok az bilgiye ulaşabilmekteyiz. Günümüze ulaşan iki heceli şiirler çoğunlukla Zhou döneminde alıntılanan eserlerden gelmektedir ve sayıları oldukça azdır. Bazı bilim insanları, “Shijing” ve “Zhouyi” gibi eserlerde benzer iki heceli dize yapıları arayarak bu türün oluşumları hakkında olası açıklamalarda bulunmaya çalışmışlardır. Fakat zamanın uzaklığı nedeniyle, iki heceli şiirin doğuşuyla ilgili kesin bilgiler detaylı bir şekilde incelenememekte ve bu konuda kapsamlı analizler yapılamamaktadır. (Bu hususta) Sınırlı verilerin olması nedeniyle hala iki heceli şiirlerle ilgili bir monografinin ortaya çıkmaması, bu şiirlerin bazı antik metinlerde veya eski edebiyat teorilerinde hızlıca beliren ve günümüzdeki bazı büyük çalışmaların alt başlıkları arasında yer alan bir konu olmasına yol açmıştır (Liang, 2023, ss. 63-64).”

Dili sade ve basit olan iki heceli şiirler, Çin şiirinin doğmasında ve gelişmesinde mühim bir yere sahip olmakla birlikte aynı zamanda Çin dilinin oluşmasına da büyük katkı sağlamıştır. Ancak sonraki dönemlerde insan aktivitelerinin genişlemesi ve gelişmesi sayesinde dil daha önemli bir hal almış ve bunun sonucunda daha fazla kelime ile durumu, olayı, düşüncüyü anlatma ihtiyacı doğmuştur. Böylelikle Çin şiiri hızlı bir şekilde üç heceden on bir heceli şiirlere doğru bir gelişim göstermiştir.

Dan Ge

Dan Ge (弹歌) şiiri Türkçeye “Atış Şiiri/Atış Şarkısı” olarak çevirebilir. Ancak çalışmada eserin adının Çince pinyin⁸ sisteminde yazıldığı gibi kullanılmasının daha doğru olacağı düşünüldüğünden çalışmanın tamamında eser, “Dan Ge” olarak adlandırılacaktır.⁹ Dan Ge, Çin’in en eski halk şiiri olarak bilinmektedir. Bu sebeple de hem Çin edebiyatının hem de Çin tarihinin en ilgi çekici başlıklarından biri olmuştur. “Zhu Dan (竹弹)”, “Huang Ge (黄歌): Duan Zhu (断竹)” isimleriyle de tanınan eser, Çin şiirinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Wang, 2017, s. 97). Çin tarihi açısından ise eski dönemlerde yaşayan insanlara ait bilgiler içermesi nedeniyle tarihçilerin üzerinde durduğu ve bir arkeolojik mağara resmi kadar değer verdiği bir eserdir. Günümüz insanı için oldukça basit ve sade olan şiir, belki de birçoğumuz tarafından şiir olarak görülmebilir. Çünkü modern insan her geçen gün daha kompleks daha karışık duygu ve düşünceler üzerine yeni şiir formları oluşturmaktadır. Ancak yüzyıllar önce daha ilkel sayılabilecek bir hayatın ortasına gidildiğinde, Dan Ge adlı şiirde dönemin hayatının şartları ve ruhu bulunmaktadır. Bundan dolayı Dan Ge şiirini sadece sekiz imden oluşan basit bir şiirden ziyade anlamı ve içeriği yönüyle birden fazla bağlamda ele almak daha doğru olacaktır. Dan Ge üzerine yapılan çalışmalar çok farklı yönlerden ele alındığından akademik çerçevede bu şiir basit ve sade olarak görülmemekte, tam aksine içinde barındırdığı ince ayrıntılarla dikkat çekmektedir. Dan Ge üzerine yapılan akademik çalışmaların bu denli detaylı olmasının sebebi ise şiirin farklı dönemlerdeki çeşitli edebi eserlere kaydedilmiş ve alıntılanmış olmasından kaynaklıdır. Dolayısıyla akademide eser üzerine yapılan tartışmalar genellikle üç nokta üzerinde şekillenmiştir: 1) Dan Ge’nin kökeni, 2) Şiirde kullanılan imlerin orijinal hali, 3) Şiirin içeriği.

⁸ Pinyin, Çince yazı çevirimi sistemi her biri ayrı ideogram olan Çince imlerin Latin harfleriyle yazılıp okunmasını sağlayan bir araçtır. (Akgür, 2016, s. 68)

⁹ “弹” iminin hem “dàn” hem de “tán” şeklinde iki farklı okunuşu vardır. Bundan dolayı eserin ismi bazen “tán” okunuşu ile de karşımıza çıkmaktadır. Ancak eserin adının doğru okunuşu “Dàn Gē” olarak bilinmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada “Dan Ge” tercih edilecektir.

a) Dan Ge'nın Kökeni

Dan Ge şiirinin kökeni hakkında çok sayıda tartışma vardır. Bu durumun en önemli sebebi eserin hangi döneme ait olduğunun sayısal bir değer ile ifade edilememesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü bazı yayınlarda eserin tarihi için altı bin yıllık zaman dilimi kullanılırken, bazı çalışmalarda elli bin yıllık zaman dilimi kullanılmaktadır. Yine bazı eserlerde şiirin kökeni için Çin ulus tarihinin başladığı Efsanevi Sarı İmparator (黄帝) dönemi işaret edilmektedir (Xiong, 2005, s. 14, Yang, 2015, s. 17, Zhang, 2016, s. 118). Bu yaşanan durumun doğal bir neticesi olarak, yapılan çalışmalar şiirin ne zaman ortaya çıktığına ulaşmak yerine, deliller ve tezlerle şiirin kökeni hakkında bir fikir yürütme niteliğinde olmuştur.

Dan Ge'nın ortaya çıkış tarihi hakkında ilk değerlendirmeyi Güney- Kuzey Hanedanlığı döneminde M.S. 502-557 yılları arasında hüküm süren Liang Beyliği'nde (南朝梁) yaşayan dönemin ünlü edebiyat teorisyeni Liu Xie (刘勰) yapmıştır. Liu Xie "*Wenxin Diaolong (文心雕龙)*" adlı eserinde şiirin kökeni için şu ifadeleri kullanmıştır: "*Huang Ge: Duan Zhu adlı eser, en saf özelliğe sahiptir. İki heceliler Huang döneminde başlar (Wenxin Diaolong, t.y.).*" Bu ifade ile Liu, şiirin iki heceli şiirlerden biri olduğunu ve Efsanevi Sarı İmparator dönemine ait olduğunu belirtmektedir. Ancak burada Liu Xue'nin bahsettiği İmparator Huang Di sadece efsanevi bir karakterdir ve onunla ilişkilendirilen insanlar ve olaylar gerçek tarihle ilgili değildir. Bu nedenle Liu Xie'nin Dan Ge eserinin ortaya çıkış tarihi hakkındaki yargısı güvenilir değildir (Xiong, 2005, s. 14).

Dan Ge'nın Huang Di dönemi öncesine ait bir şiir olduğunu destekleyen diğer bir tez ise Bai Qiming tarafından ortaya atılmıştır. Ba Qiming'e göre "*Yi. Xi ci xia (易·系辞下)*" adlı bölümde geçen Huang Di dönemine ait medeniyet seviyesinin geldiği noktayı gösteren bölümdür (Yi, t.y.). Ba Qiming, çalışmasında şiirin içerik ve yapısı itibarıyla daha önceki dönemlere, diğer bir deyişle ilkel döneme ait olduğunu vurgulamıştır (Xiong, 2005, s. 14).

Dan Ge şiirinin kökeni hakkındaki diğer bir tez ise şiirde geçen savaş aletlerinin dönem ile bağlantısından yola çıkarak ileri sürülmüştür. Bu bağlamda savaş aletlerinin ortaya çıkış sürecinde kullanılan malzemeler ön plandadır. Örneğin; ağacın işlenmesi ile ok-yayın, demirin işlenmesi ile kılıcın ve barutun bulunmasıyla ateşli silahların icat edilmesi gibi. Çünkü savaş aletleri yıkım yönü ile kendinden önceki devri ortadan kaldırmış ve aynı zamanda insanlık tarihinde yeni medeniyetlerin inşasında rol oynamıştır. Bu noktayı çıkış noktası alan bilim insanları, ağacın işlenmesi sonucunda sapan ve yay-ok yapılmasıyla birlikte ilkel döneme ait olan karanlık dönemin bittiği ve insanın doğa ile mücadelesini vahşi bir şekilde sürdürdüğü görüşünü benimsemişlerdir (Xiong, 2005, s. 14).

Dan Ge'nın kökeni hakkında yapılan çalışmalarda genel bir çıkarım olduğu gözlenmektedir. Bu genel gözlem ise şiirin kuvvetle muhtemel İmparator Huang Di dönemine ait olmadığı kanaatidir. Ancak hemen hemen hiçbir çalışmada Huang Di öncesi dönem hakkında kesin bir ifade kullanılmamıştır. Çünkü şiirin kökeninin oldukça eski bir döneme ait olması ve bu dönemlere ait somut delillerin çok az olması nedeniyle belirli bir tarih verilmesinin mümkün olmadığı açıkça ortadadır.

b) Dan Ge Şiirinde Kullanılan İmler**弹歌 / Dàn Gē**

斷竹，續竹；飛土，逐宍。¹⁰

Resim 1 Dàn Gē'nin Geleneksel İmlerle Yazımı

断竹，续竹，飞土，逐宍。

Duàn zhú, xù zhú, fēi tǔ, zhú ròu.

Şiir, öncelikle kelime anlamı bağlamında incelenecek olunursa;

断竹 (duàn zhú): "Bambu kesmek" veya "bambu kırmak",

续竹 (xù zhú): "Bambuyu (bambunun iki ucunu) birleştirmek",

飞土 (fēi tǔ): "Toprağı savurmak", "tozu savurmak",

逐宍 (zhú zhù): "Avı takip etmek" veya "avın izini sürmek" anlamlarına gelmektedir.

Dan Ge şiirinin günümüz Türkçesine çevirisi ise şu şekildedir:

Sapan Şiiri

"Bambuları kes ve birleştir"¹¹.

Tozu toprağa kat¹², avın izini sür."

Şiirde av aletinin yapılması ve avlanma süreci anlatılmaktadır. Burada bahsi geçen av aleti, ilkel avlanma silahlarından biri olan sapanıdır. Şiirde sapan, elastik bir malzeme olarak kullanılan bambunun kesilerek birleştirilmesi sonucunda yapılan alet olarak betimlenmektedir. Sonraki süreçte anlatılan tozu toprağa

¹⁰ Bu resim, Gao Ziyang'ın (2020) "Yuedu Jiushi Chuangzuo-Yi "Dan Ge" Wei Li Tan" adlı çalışmasından alıntılanmıştır.

¹¹ Şiirde bambuları birleştirmeden kasıt dönemin av aletlerinin yapılmasıdır. Şiire ait zaman dilimi göz alındığında av aletlerinin sapan ve yay olma olasılığı daha fazladır. Dan Ge şiirinin ortaya çıktığı dönem göz önüne alındığında bambudan yapılan av aletinin sapan olma olasılığı da göz önüne alınarak çeviride hem sapan hem de yay kullanılmasının daha doğru olduğu düşünülmektedir. Özellikle bambunun kesilip bir av aleti yapımı sonrası taş veya çamurda yapılmış yuvarlak cisimlerin sapanla atılması olasılığı da göz önüne alınmıştır. Şiirde av aleti yerine hem sapan hem de yay denilmesi sonraki dönemleri de kapsayan geniş bir bakış açısından kaynaklanmaktadır.

¹² Dan Ge şiiri, ilk dönem şiirlerinden olduğu için genelde az söz ile çok iş anlatma tarzında söylenen/yazılan şiir türüne örneklerdendir. Bazı kaynaklarda fēi tǔ (飞土), çamurdan yapılan yuvarlak sapan taşlarının hedef alınarak ava atılması anlamına karşılık geldiği de yer almaktadır. Dan Ge, esasen avcılığa ait tüm sahneleri değil, avcılığın sadece ana noktalarını anlatan bir şiirdir. Tozu toprağa katmak veya çamurdan yapılmış sapan taşlarını ava atmak av esnasında birbirini takip eden süreçler olduğundan dolayı Dan Ge üzerine yapılan araştırmalarda fēi tǔ (飞土) kelimesinin bir süreci anlattığının altı çizilmiştir (Xiong, 2005, s.15-16).

katmak deyimi ile sapanın atış pozisyonu getirilerek avın avlanması veya avın izinin sürülerek yakalanma süreci tasvir edilmektedir.

Resim 2 Şiirde Geçen Avlanma Sürecinin Tasviri¹³

Dan Ge şiiri, toplam sekiz imden oluşmasına rağmen şiirdeki imlerin doğru olup olmadığı hakkındaki tartışmalar halen sürmektedir. Bu tartışmaların nedeni ise eski dönemlere ait yazılı metinlerin aktarımının el yazısıyla yapılmasının sonucunda basım ve çoğaltma gibi süreçlerden geçerken imlerde oluşan yazım hatalarının ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle antik metinlerde bu hataların sayısı oldukça fazla olmakla birlikte söz konusu hatalar metinlerin sonraki dönemlerde doğru anlaşılmasını zorlaştırabilmektedir. Dan Ge şiiri ile ilgili de çok sayıda tarihi ve edebi kaynaklar bulunmakta ve yer yer metinler arasında farklılıklar gözlemlenmektedir (Wang, 2017, s. 99). Bu farklılıklar genel olarak şu şekildedir:

Şiirin “断竹属木，飞土逐肉。 / Duàn zhú shǔ mù, fēi tǔ zhú ròu” dizelerinin günümüzde daha yaygın kullanılan “断竹续竹，飞土逐穴。 / Duàn zhú, xù zhú, fēi tǔ, zhú ròu.” versiyonuna göre “属, shǔ” imi yerine “续, xù” imi, “木, mù” imi yerine ise “竹, zhú” imi kullanılmıştır. “属, shǔ” kelime anlamı olarak bir şeyi devam ettirmek, tamamlamak anlamındadır. Bu yönüyle “续, xù” iminin anlamıyla yakın anlamlıdır. “木, mù” imi ise ağaç anlamında olup bambu imi “竹, zhú” yerine kullanılmıştır. Bunun sonucunda şiirin ilk bölümü “断竹属木 / Duàn zhú shǔ mù” şeklinde aktarılmıştır. Burada ikinci bambu imi yerine ağaç anlamında olan “木, mù” iminin kullanımının çok doğru olmadığı, bu değişikliğin tekrara düşmeme adına sonradan yapıldığı düşünülmektedir (Yang, 2016, s. 89). Şiirin bu versiyonunda değişen diğer bir im ise “肉, ròu” imidir. Aslında hem “肉, ròu” hem de “穴, ròu” iminin okunuşları ve tonları aynıdır. Aynı zamanda her iki im de “et” anlamına gelmektedir. Bu noktada kelimenin seçiminde anlam ve ses olarak bir farklılık olmamakla birlikte imin yazılışında bir farklılık söz konusudur. Ancak şiirin “断竹续竹, Duàn zhú, xù zhú” versiyonunda bahis konusu olan savaş aletinin “yay (gong弓)” olduğuna, “断竹属木, Duàn zhú shǔ mù” versiyonunda ise savaş aletinin “arbalet” olduğuna dikkat çekilmektedir (Wang, 2017, s. 101).

Şiirin başka bir versiyonunda ise imlerin dizilişi şu şekildedir: “断竹续竹，飞土逐害 / Duàn zhú xù zhú, fēi tǔ zhú hài”. Burada geçen “害, hài” imi aslında “穴, ròu” iminden oldukça farklıdır. “穴” imi et anlamına gelirken, “害” imi zarar, zararlı, kötülük gibi anlamlara gelmektedir. Bundan dolayı şiirde hem anlam hem de ses bakımından değişiklik kaçınılmazdır. Ancak Dan Ge üzerine yapılan çalışmalarda genellikle “害” iminin yanlış olarak kullanıldığı fikri oldukça yaygındır (Bknz: Zhou, 2011, s. 110, Liu, 2010, s. 128). Bununla beraber bu tezin tam zıddı olarak Dan Ge şiirinde kullanılan “穴” iminin yanlış

¹³ Bu resim, Gao Ziyang'ın (2020) “Yuedu Jiushi Chuangzuo-Yi “Dan Ge” Wei Li Tan” adlı çalışmasından alıntılanmıştır.

The earliest poem known in the history of Chinese poetry: Dan Ge (弹歌) / Ceylan, E.

olduğu, doğrusunun ise “害” imi olduğunu ileri süren görüşlerde mevcuttur. Bu görüşlerden birine yer veren çalışma ise Zhou Yuanbin’in “*Dan Ge Yi Wen Kao Bian*” adlı eseridir. Bu çalışmada im, anlam ve dönemin şartları düşünülerek şu şekilde bir sonuca ulaşılmıştır:

“断竹，续竹，飞土，逐穴” şiirinde geçen “穴” ve “肉” imlerinin yer değiştirmesinde teknik açıdan büyük bir fark yoktur. Ancak bazı yerlerde “穴” imi yerine “害” imi kullanılmıştır. Bu iki im arasında fark vardır. Bu noktadan baktığımızda, Dan Ge şiirinin ilk halinde “穴” imi yoksa bile “害” imi geçmektedir. Dan Ge üzerine yapılan çalışmalar da şiirin orijinalinde “穴” imi yerine “害” imi olması gerektiği yönündedir. Bunun en büyük kanıtlarından biri ise Qing Hanedanlığı döneminde yazılan *Sì kù quánshū běn* (四库全书本) adlı eserdir. Bu eserde Dan Ge şiirinde “害” imi kullanılmıştır. Bundan dolayı net bir şekilde şiirin orijinalinde “逐穴” ifadesi “逐害” geçmektedir diyebiliriz (Zhou, 2011, s. 109).”

Konu üzerine yapılan araştırmalardan anlaşılacağı üzere Dan Ge şiirinde kullanılan imler hakkında farklı tezler dayanak gösterilerek birbirinden farklı görüşler ileri sürülmüştür. Ancak bu araştırmalardan “Hangi görüş kesin doğrudur?” şeklinde bir soruya verilebilecek net bir cevap bulunmamaktadır.

c) *Dan Ge* Şiirinin İçeriği

“断竹续竹，飞土逐穴/ Duàn zhú, xù zhú, fēi tǔ, zhú ròu” dizesinde görüldüğü gibi şiirde geçen sekiz imden ikisi bambu (竹, zhú) imidir. Şiirde bambu üzerine betimleme, tasvir veya imgelem yoktur. Sadece bambunun fiziksel özelliklerine dayalı nesnel bir anlatım söz konusudur. Dönemin şartları göz önüne alındığında, bol miktarda bulunması ve işlenmesi yönüyle ilkel insanların en sık kullandığı malzemeler arasında bambu vardır.¹⁴ Şiirde bambunun kesilme ve işlenme süreci anlatılmaktadır. Burada işlenmesinden kasıt, dönemin teknik imkânlarına göre yapılan avlama aracı olan sapandır.¹⁵ Daha sonra ise yapılan av aleti ile birlikte etkisiz hale getirilen hayvanın izinin takip edilme ve avın ele geçirilme süreci anlatılmaktadır. Öncelikle av aleti için bambunun kesilmesi, bambuların birleştirilerek sapan yapılması, daha sonra ise uçan veya koşan avın takip edilip avlanma ve ele geçirilme süreci ele alınmıştır. İlkel dönemlerde dil sade ve basit olarak kullanıldığından şiirde detaylardan çok genel ifadeler söz konusudur. Hatta eserin günümüze ulaşan versiyonu hakkında Yang Dechun, “*Dan Ge San Kao*” adlı eserinde şiirin dil ve yazı biçimi için şu sözleri söylemiştir:

“Eserin dil ve yazı biçimi dört düzenli özne-yüklem yapısından oluşmuştur. Bu, dil ve yazının gelişiminin ileri düzeydeki bir biçimidir. Genellikle dil ve yazının başlangıç aşamasında kelime sınıflandırmasının olmadığı ve bu nedenle düzenli bir yapıya ulaşmanın mümkün olmadığı kabul edilmektedir. Bundan dolayı eserin dil ve yazı biçimi ile olası eski taş devri sonrası döneme dair yapılan tahminler uyusmamaktadır. Ayrıca eserin dört düzenli özne-yüklem yapısı, iki düzenli dört mısralı yapıyı oluşturabilir, ancak eserdeki iki mısralı yapıyla arasında temel bir fark vardır:

Şarkılar Kitabı’ndaki iki mısralı yapı, dört düzenli mısralı bir yapı oluşturamaz. Bu da eserin dil biçiminin Şarkılar Kitabı’nın (诗经) dil biçiminden ödünç alındığını göstermektedir. Şiir, Şarkılar Kitabı’ndan ödünç alınıp sonraki dönemde ortaya çıkmıştır.

Bu noktadan çıkış yaparak, Dan Ge adlı eser için döneminden daha sonraki yıllarda şiir formatına getirildiği düşünülmektedir. Mevcut bilgilerimize göre, bunun en bariz kanıtı ise dünya üzerinde hiçbir milletin, sınıf toplumuna geçmeden önce tamamlanmış bir yazı sistemini yaratmaması olmamasıdır. Tarihçilere göre, Çin’in büyük olasılıkla Xia Hanedanlığı döneminde sınıf toplumuna

¹⁴ Şiirde bambu oldukça önemli bir nesnedir. Dönemin yaşam şartları ve avlanma sürecine katkısı oldukça büyüktür. Bambu doğası gereği esnek ve sağlam olmasından dolayı ilkel dönemden modern döneme kadar Çin kültür ve medeniyetinin bir parçası olmuştur. Çin kültüründe bambunun yeri için bkz. Ceylan, 2023.

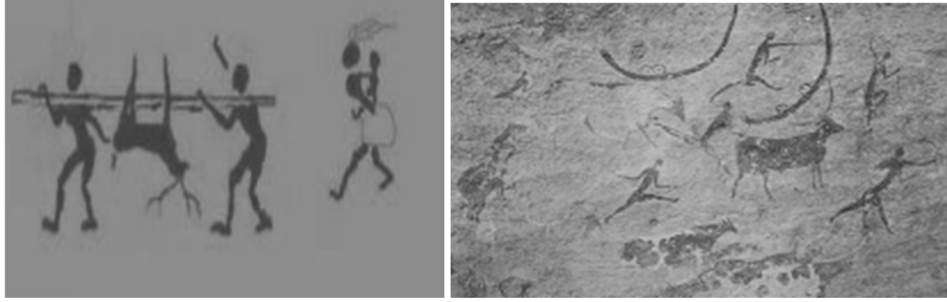
¹⁵ Şiirin bahsi geçen av aleti ile sapan kastedilmektedir. Sonraki dönemlerde ise tekniğin gelişmesiyle birlikte yay ve arbalet tarzı av ve savaş aletleri de yapılmıştır.

geçtiği düşünölmektedir. Bu nedenle (araştırmalarda) Çin karakterlerinin oluşumunun daha önceki dönemlerde gerçekleşmediği kanaati mevcuttur (Yang, 2016, s. 91).”

Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere, Dan Ge şiirinin günümüze ulaşan versiyonunda tercih edilen dil biçimi Şarkılar Kitabı’ndan ödünç alınmış ve eser, daha sonraki dönemlerde şiir formatına getirilmiştir.

Dan Ge şiirinin içeriği hakkında araştırmalarda iki farklı görüş mevcuttur. Birinci görüş; Dan Ge şiirinin av ve avcılık üzerine yazıldığı, ikinci görüş ise eski dönemlerdeki bazı cenaze ritüellerinin incelenmesi sonucunda eserin antik dönem halkının “ağıt şarkısı” olduğu üzerinedir. Bu iki yaygın görüşün dışında ileri sürölen diğeri bir görüş ise Dan Ge şiirinin işçi şiiri olduğu yönündendir.

1) Avcılık Şiiri

Resim 3 İkel Dönemlerde Avlanma¹⁶

Tarih öncesi dönemlerden başlayarak uzun bir tarihi geçmişe sahip olan avcılık, tarihte yer edinmiş önemli bir olgudur. İlk başlarda beslenme probleminin çözümü için yapılan avcılık, sonraki dönemlerde hobi ve spor olarak da yapılmıştır. Dan Ge şiirinin ilk ortaya çıkışında eserin temasının avcılık ile ilgili olduğuna dair düşünceler yaygındır. Bundan dolayı Dan Ge şiiri üzerine yapılan ilk değerlendirmeler de genellikle avcılık üzerine olmuştur. Burada geçen “彈, dàn” imi sapanı temsil etmektedir. Sapan, Çin geleneksel kültüründe önemli bir yere sahip olmakla birlikte zaman içerisinde yay ve arbalet tekniğine evrilmiştir. Bunun yanı sıra Çin geleneksel spor alanında da önemli bir yer tutan sapan, atıcılık kültürünün önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Shen ve Men, 2011, s. 115).

Avcılığın en verimli şekilde yapılabilmesi içinse av silahlarına ihtiyaç vardır. İnsanlık tarihinin bilinen en eski silahlarından biri olan sapan ise Çin av aletlerinin başında gelmektedir. Doğal malzemeler göz önüne alındığında, Çin’de bol bulunmasından ve kolay işlenmesinden dolayı bambu, Çin’de tercih edilen hammadde arasında yer almaktadır. Bambunun esnekliği ve kolay işlenebilirliği bilgisi açık ve net bir şekilde şiirinin ilk dizesinde ortaya konmaktadır. Dizenin ikinci dizesinde av sürecinin başlaması ve bitmesi ile ilgilidir. Avcılık üzerine yazılmış şiirler, genellikle avlanmanın doğal döngüsünü ve insanın doğayla olan ilişkisini konu edinmesi yanında toplumun yaşam tarzı, inanç, gelenek ve göreneklerini de tasvir etmektedir. Bu açıdan bakıldığında; avcılığın yiyecek ihtiyacını giderme veya eğlence amaçlarının yanı sıra kültürel bir miras olduğu da unutulmamalıdır.

¹⁶ Bu resim, Gao Ziyang’ın (2020) “Yuedu Jiushi Chuangzuo-Yi “Dan Ge” Wei Li Tan” adlı çalışmasından alıntılanmıştır.

2) Ağıt Şiiri

İlk bakışta, Dan Ge şiirinin her ne kadar avcılık üzerine olduğu düşünülse de araştırmalarda şiirin cenaze ritüellerinde söylenen bir şiir olduğu kanaati hâkimdir. Özellikle Çin’de ilkel dönemlerde cenazelerin defin tarzının günümüzden oldukça farklı olması bu tezi güçlendirmektedir. Antropoloji ve arkeolojiye dair bazı verilere göre, ilkel dönemlerde cenazeler gömülmez, bunun yerine cesetler otlarla sarılıp doğaya bırakılırdı (Wang, 2017:101). Bu verinin en önemli kanıtlarından biri ise günümüzde defnetmek/gömmek anlamında kullanılan “葬, zàng” imidir. İmin hem günümüzdeki hem de eski dönemlerdeki formu bizlere eski dönemlerdeki cenaze ritüelleri hakkında bilgi vermektedir. “葬, zàng” imine bakıldığında, imin üst kısmı ot (艹) parçasından oluşmakta olup bu parçanın hemen altına ise ölüm (死, sǐ) imi yerleştirilmiştir. Bu imden anlaşılacağı üzere, eski dönemlerde cenazenin üzerine otlar konularak defin işlemi yapılmıştır (Wang, 2017, s. 101).

Resim 4 İkel Dönemlerde Defin¹⁷

Dan Ge şiiri üzerine yapılan ilk yorum, şiirin temasının av ve avcılık ile ilgili olduğudur. İkinci yorum ise defin işlemi sonrası cesedin yırtıcı hayvanlar tarafından parçalanmasının önüne geçmek için söylenen bir şiir olduğu yönündedir. Sonraki dönemlerde ise Dan Ge, törenlerde okunan bir şiir olarak tarihe geçmiştir (Gu, 2012, s. 94). Özellikle Çin Konfüçyüs düşüncesinde önemli bir yer tutan törenler geleneksel Çin düşüncesi ve kültürünün en önemli bileşenleri arasındadır. Bunun sonucunda Dan Ge basit bir avcılık şiirinin ötesinde ağıt ve yas şiiri olarak da kabul edilmiştir. Bilim insanı Gu Zheqin “Cong Dan Ge Dao She Li Liyi Shengcheng Yanjiu Duanxiang Zhi Yi” adlı çalışmasında Dan Ge şiirinin basit bir avcılık şiiri olmadığı üzerine şu sözleri aktarmıştır:

“Antik dönemde anneleri ölen iki kardeş, geleneklere uygun şekilde annelerin cesedini doğaya bıraktılar. Bu durum karşısında üzülen kardeşler, ellerine aldıkları taşlarla annelerinin cesedini korudular. Bu, ilkel toplumlarda cenaze adetlerinin ve ritüellerinin var olduğunu, insanların cesedin korunması için çaba harcadığını gösteren örneklerden biridir. Cenaze ritüelleri ve dansları da ilkel dönemlerde var olup insanların köklerini bulma çabalarının bir parçası olarak kabul edilmektedir (Gu, 2012, s. 94).”

Yukarıdaki açıklamadan da anlaşılacağı üzere, ritüellerin kökeni insanlık tarihi kadar eskidir ve bu ritüeller nesilden nesle farklı formlarda aktarılmıştır. Dan Ge şiiri de ritüellerin bir parçası olarak toplumlarda geleneksel örf ve adetlerin bir sonraki nesillere aktarılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak Dan Ge şiirinin, Çin medeniyetinin sonraki dönemlerinde ağıt şiiri olarak da kabul edilmesi uzak bir yaklaşım değildir. Çünkü insanların atalarının ardından onun bedenini

¹⁷ Bu resim, Baidu’dan alınmıştır. Bkz. Defin, 2023.

ve ruhunu koruması Çin düşüncesinin ana kavramlarından biri olan atalara saygı ve örnek evlat kavramları ile örtüşmektedir.

3) Emek Şiiri

Bazı edebiyatçılar, Dan Ge şiirinin avcılık ve ağıt şiiri dışında emek şiiri olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bu tezlerinin dayanak noktası ise ilk yazılı edebiyat ürünlerinin iş ihtiyacına binaen kolektif iş birliği ile ortaya çıkmasıdır. Esasen Çin edebiyat tarihi araştırmalarında sıklıkla vurgulanan bu tezi baz alıp tüm şiirlerin aynı mantıkla oluştuğunu kabul etmek çok doğru olmayacaktır (Xiong, 2015, s. 15). Çünkü emek şiiri tezini savunan bilim insanları da temelde iki farklı bakış açısına sahiptir. Bazı bilim insanları şiirin avcılık şiiri olduğunu ve av aleti yapma sürecinden itibaren avcılığın bir iş olduğunu, bundan dolayı da Dan Ge şiirinin emek şiiri olduğunu vurgulamaktadırlar (akt. Xiong, 2005, ss. 15-17). Bazı bilim insanları ise Dan Ge şiirini analiz ederken “断竹续竹, 飞土逐穴/ Duàn zhú xù zhú, fēi tǔ zhú ròu” imlerini iki gruba ayırmışlardır. Bunlar, “断, 续, 飞, 逐/ duàn, xù, fēi, zhú” fiil grubu ile müzik aletlerini temsil eden “竹, 竹, 土/ zhú, zhú, tǔ” isim grubudur. Bu iki grubun dışında kalan “穴, ròu” iminin ise şarkı söylemek anlamında olduğunu belirten bu bilim insanları, Dan Ge şiirinin müzik enstrümanları eşliğinde icra edilen sahne performansını anlattığını savunmuşlardır (akt. Xiong, 2005, ss. 15-17). Böylelikle her iki gruptaki bilim insanlarının temel aldığı nokta, şiirde geçen aletlerin veya enstrümanların bambudan yapılması, avcılık ya da müzik sanatının da bir iş olmasıdır. Bundan dolayı Dan Ge şiiri avcılık ve yas şiiri dışında emek şiiri olarak da kabul edilmiştir.

Resim 5 İkel Dönemlerde İşçilik¹⁸

Görüldüğü üzere, Dan Ge şiirinin ortaya çıkışı ve içeriği hakkında birbirinden farklı tezler bulunmaktadır. Bunlar; Dan Ge şiirinin avcılık, ağıt veya emek şiiri olduğu yönündedir. Bu üç farklı tezdten hangisinin kesin doğru veya doğru olma ihtimali olduğu net olarak bilinmemektedir. Ancak bugün günümüze kadar ulaşan gelenek ve göreneklerde geçmişe dair izler aramak mümkündür. Bu bağlamda araştırma yapan Lu Hongnian, Çin toplumunun gelenek ve görenekleri arasında iz sürmüş ve elde ettiği verileri “Shiqian Dan Ge Zhi Wo Jian” adlı çalışmasında yayınlamıştır. Bu çalışmada, eski dönemlerde yaşayan insanların cesetleri defnederken ağaç üzerine koyduklarını veya otlara sarılı şekilde yere bıraktıklarını belirtmiştir. Eski insanlar, cesedin kuşlar, yırtıcı hayvanlar ve böcekler tarafından rahatsız edilmemesi için de taş atma, şarkı söyleme veya böcekleri ayaklarıyla ezme gibi davranışlar

¹⁸ Bu resim, Baidu'dan alınmıştır. Bkz. İşçilik, 2023.

sergileyerek cesedi korumaya çalışmışlardır (Lu,1990, s. 51). Yine çalışmada, bu davranış biçimlerinin günümüzde Çin'in farklı bölgelerindeki cenaze uygulamalarında da yaygın bir şekilde görüldüğü iddia edilmiştir (Lu,1990, s. 51). Bu iddianın gerekçeleri ise şu şekilde verilmiştir:

“Örneğin, Orta Çin'deki köylerde cenaze törenleri düzenlenirken, (merhumun) akrabalarının nişan okları yapmaları için gökyüzüne bambu veya söğüt dalları sunması gerekmektedir. Ev sahibi, mezarı mühürlerken göğe ok atar ve (kalan) okları tabuta koyar. Çin'in orta bölgesindeki bazı eski toplum kalıntılarında, cenaze törenlerinde (halkın) ölülerini gömmek için okçuları öncü olarak kullandığı, (bu şekilde) vahşi hayvanları ve kötü ruhları uzaklaştırarak ölünün yolunu açtığı bilinmektedir. Çin'in farklı bölgelerinde hala var olan cesedi koruma gelenekleri, şarkılar ve danslar ile birleştirilmiştir. Bu uygulamalar, Dan Ge şiirinin içeriği ile uzak geçmişteki cenaze uygulamaları arasında bir bağlantı olduğunu kanıtlar niteliktedir (Lu,1990, s. 51).”

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere, ilkel insanlardan günümüz insanlarına kadar ritüeller birçok defa değişikliğe uğramıştır. Ancak gelenekler ve görenekler bağlamında bakıldığında, bugün farklı versiyonları görülse de her bir kültür unsurunda geçmişe ait izler bulunmaktadır. Bu da ilkel dönemlerde cesedi koruma yönünde yapılan yöntem ve davranışların günümüzde farklı formlarda ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Sonuç

Çin ile ilgili yapılan çalışmalarda, Çin'in kadim bir medeniyet olduğu vurgusu yapılmakta olup üç bin yıllık, dört bin yıllık, hatta altı bin yıllık şeklinde zamansal ve dönemsel ifadeler kullanarak kadim medeniyet tanımının altı çizilmektedir. Tabii ki bu zamansal ve dönemsel ayrımın en önemli orijini yazının icadı ve kullanılmasıdır. Yazı, adeta bir iletişim hattı gibi, kişiler, olaylar, doğa, yaşam vb. durumların geçmişten günümüze kadar gerçeğe en yakın şekilde ulaşmasını sağlamıştır. Yazı denildiğinde ise akla ilk gelen edebiyat olmuştur. Yazının icadıyla edebiyat, adeta yazının hasadının yapıldığı eşsiz ve benzersiz bir sanat dalına evrilmiştir. Şiirler ise bu alanın en renkli ve en güzel çiçekleri niteliğindedir.

Yazı öncesi döneme ait şiirler yazılı döneme gelinceye kadar insanlığa ait değerlerin taşıyıcılığını yapmıştır. Ancak zamanın uzaklığı nedeniyle tarihte var olan birçok şiir maalesef günümüze kadar ulaşamamıştır. Günümüze ulaşabilen şiirlerin üzerinde ise adeta bir sır perdesi vardır. Günümüze kadar olan ve Çin tarihinin bilinen en eski şiirlerinden biri olan Dan Ge şiirinin içeriği ve amacı hakkında farklı görüşler mevcuttur. Bundan dolayı Dan Ge şiiri üzerine yapılan çok sayıda çalışma olmasına rağmen Dan Ge şiirinin içeriği ve amacı yönünden araştırmalarda kesin bir kanaat hâkim olmadığından dolayı içerik ve amaç bağlamında genel kabul görmüş üç farklı başlık bulunmaktadır.

Dan Ge şiirinin içeriği için ilk görüş avcılık üzerine olmuştur. Bu görüşe göre şiirde, bambunun kesilmesi ve işlenmesi sonucunda ilkel dönemin av aletlerinin yapılması ile av süreci anlatılmaktadır. Avcılık üzerine söylenen ve yazılan şiirlerin ana temasında insan ve doğa arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Dan Ge şiirinde de dönemin ekolojik şartları altında nispeten bol bulunan bambunun insan eli ile işlenmesi ve bunun sonucunda elde edilen av aleti ile av eyleminin gerçekleşmesi insan-doğa arasında yaşanan keşfin bir nişanesidir. Bu keşfin bir sonucu olarak avcılık sadece sıradan bir eylemin dışında farklı mitler ve efsanelerle de ilişkilendirilmiştir.

Dan Ge şiiri hakkında ikinci görüş ise yas ve matemlerde okunan bir şiir olduğu görüşüdür. Çünkü ilkel dönemlerde defin işlemi cesedin otlara sarılarak doğaya bırakılması şeklindedir. Bundan dolayı doğaya bırakılan ceset her türlü vahşi hayvanın avı niteliğindedir. Atasını ölen oğul, atalarının cesetlerinin vahşi hayvanların yememesi için sapan kullanarak vahşi hayvanları cesedin başından uzaklaştırmaya

çalışmıştır. İkel dönemdeki defin işlemlerinin nasıl gerçekleştiği hakkında var olan bilgi, bu görüşünde doğru olma ihtimalini güçlü kılmaktadır. Bu sebeple Dan Ge şiirinin cesedin vahşi hayvanlar tarafından parçalanmasının önüne geçmek için belli ritüeller eşliğinde sesli bir şekilde okunduğu tezi ortaya atılmıştır. Dan Ge şiirinin yas ve matemlerde okunan bir şiir olduğu görüşünü destekleyen diğer bir nokta ise sonraki dönemlerde de cenaze merasimlerinde ağıt olarak okunmasıdır. Bu şiir antik döneme atıfta bulunmanın yanı sıra antik dönemdeki cenaze törenleri ve inançları üzerine yapılan araştırmalar açısından da adeta hazine niteliğindedir.

Şiirin içeriği üzerine ileri sürülen yaygın iki görüşün yanında şiirin işçilik üzerine yazılan ilk şiir örneklerinden biri olduğu görüşü şiire farklı bir bakış açısıyla yaklaşılmasını sağlamıştır. Bazı araştırmacılar tarafından ileri sürülen birbirinden farklı yorumlar, antik Çin halk şiirinin daha derin bir araştırmaya tutulmasına ve analiz edilmesine yardımcı olmuştur. Fakat Dan Ge şiirinin işçilik üzerine olduğu tezi oldukça iddialıdır. Çin işçilik şiirlerinde, şiirin içinde iş ile eylem varsa, görece olarak o şiire iş şiiri denilmiştir. Çünkü bu bakış açısına sahip araştırmacılar, Dan Ge şiirini dönemin sosyal ve ekonomik şartlarını göz ardı ederek işin üretilmesi üzerinden oldukça genelleyici bir zaviyeden ele almışlardır. Zira iş tanımı genel ve kapsayıcı bir şekilde ele alındığında, Çin edebiyatındaki birçok şiir iş şiiri olarak adlandırılabilir. Bundan dolayı Dan Ge şiirini, işçilik şiiri olarak eşleştirmek çok doğru olmayacaktır.

Dan Ge'nın antik dönemden günümüze kadar gelen süreci düşünüldüğünde, şiirin ağırlıklı olarak avcılık veya cenaze ritüelleri ile eşleştirilmesi hem içeriği hem de içerisinde barındırdığı imlerin tarihçesi bakımından daha doğru olacaktır. Burada antik Çin kültüründeki değerler de büyük rol oynamaktadır ki şiir hem avcılık hem de cenaze ritüelleri bakımından dönemin kültürü ile örtüşmektedir. Diğer bir yandan da ikel insanın alet yapma ve iş üretmesi açısından bakıldığında işçilik şiiri olarak da görülmesi doğal bir yaklaşımdır. Esasında sadece sekiz imden oluşan Dan Ge şiirinin içerisinde bu kadar zengin bir kültür barındırması, bu şiirin kadim Çin medeniyetinin en önemli tarihi verilerinden biri olduğunu nitelendirir. Nitekim geçmişte ve günümüzde hayata dair birçok nokta şiirlere konu edilmiştir. Hayata ait canlılığı ve yaşamı sözler ile ölümsüzleştirmek şiir ile daima mümkün olmuştur.

Kaynakça

- Akgür, T. (2016). Çincenin alfabe sorunu ve pinyin yazım kuralları. Ed. Gürhan Kırilen, *Çin Dili* içinde (ss. 151-192). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Bo, G. (2016), Wuyue chungiu qi shi biaojiu yanjiu, *Heilongjiang Shehui Kexue*, 156, 141-145.
- Ceylan, E. (2023). Çin kültüründe bambu. *Şarkiyat Mecmuası*, (42), 95-107.
- Dan Ge (t.y.), 20 Temmuz 2023 tarihinde https://so.gushiwen.cn/mingju/juv_5926a470f45a.aspx adresinden alındı.
- Defin (2023). 17 Ekim 2023 tarihinde [|	
Adres	Address
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi	RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
e-posta: editor@rumelide.com	e-mail: editor@rumelide.com,
tel: +90 505 7958124	phone: +90 505 7958124 |](https://image.baidu.com/search/detail?ct=503316480&z=0&ipn=d&word=%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E5%8E%9F%E5%A7%8B%E4%B8%A7%E8%91%AC%E6%8F%8F%E7%BB%98&st_ep_word=&hs=0&pn=0&spn=0&di=7249025186345779201&pi=0&rn=1&tn=baiduimagedetail&is=0%2C0&istype=2&ie=utf-8&oe=utf-8&in=&cl=2&lm=-1&st=-1&cs=3542567342%2C2641863975&os=2431457899%2C2517586132&simid=4218891404%2C725654101&adpicid=0&lpn=0&ln=1514&fr=&fmq=1699647426222_R&fm=result&ic=&s=undefined&hd=&latest=©right=&se=&sme=&tab=0&width=&height=&face=undefined&ist=&jit=&cg=&bdtype=0&oriquery=&objurl=https%3A%2F%2Fpics5.baidu.com%2Ffeed%2Ffe61190ef76c6a7efee7ba69854f8275f3de6633.jpeg%3Ftoken%3D171b018dc60a249bb7561f08a8dccc6e&fromurl=ippr_z2C%24qAzdH3FAzdH3Fkwt3twiw5_z%26e3Bkwt17_z%26e3Bv54AzdH3Ff%3Ft1%3D8mm9dlb9olbd9aobnmc%26ou6%3Dfritj6%26u56%3Drv&gsm=1e&rpstart=0&rpnum=</p>
</div>
<div data-bbox=)

The earliest poem known in the history of Chinese poetry: Dan Ge (彈歌) / Ceylan, E.

o&islist=&querylist=&nojc=undefined&dyTabStr=MCwzLDEsMiw1LDYsNCw3LDgsOQ%3D%3D&lid=9579918941202304072 adresinden alındı.

Gao, Z. (2020). Yuedu jiushi chuanguzuo-yi “Dan ge” wei li tan. *Xiaoxue Jiaoxue Cankao*, 22, 10-13.

Gu, Z. (2012). Cong Dan ge dao she li “liyi shengcheng yanjiu duanxiang zhi yi”. *Xizang Minzu Xueyuan Xuebao (Zhaxue Shehui Kexue Xuebao)*, 33(6), 93-98.

İşçilik (2023). 17 Ekim 2023 tarihinde

[Kirilen, G. \(2017\). Tang dönemi şiiri: üç şiir, üç şair; Li Bai, Lu Zhaolin ve Shi Juanwu. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 50\(2\), 221-229.](https://image.baidu.com/search/detail?ct=503316480&z=0&ipn=d&word=%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E8%BF%9C%E5%8F%A4%E5%8A%B3%E5%8A%A8%E7%94%BB%E9%9D%A2%E6%8F%8F%E7%BB%98&step_word=&hs=0&pn=20&spn=0&di=7264239678495129601&pi=0&rn=1&tn=baiduimagedetail&is=0%2C0&istype=2&ie=utf-8&oe=utf-8&in=&cl=2&lm=-1&st=-1&cs=256959484%2C1348914957&os=3956620606%2C1325724749&simid=256959484%2C1348914957&adpicid=0&lpn=0&ln=1673&fr=&fmq=1699646974273_R&fm=result&ic=&s=undefined&hd=&latest=©right=&se=&sme=&tab=0&width=&height=&face=undefined&ist=&jit=&cg=&bdtype=0&oriquery=&objurl=https%3A%2F%2Fimg.doc.docsou.com%2Fpic%2F87e47581f3f455f6d36a074670bd992db80c5d88%2F1-371-png_6_0_0_578_445_258_201_892.979_1262.879-477-0-26-477.jpg&fromurl=ippr_z2C%24qAzdH3FAzdH3F15v_z%26e3B15vf57_z%26e3Bv54AzdH3Fkb0j90cb8unu9ccum1nmwao9moakilld1kbavc1bb_z%26e3Bip4s&gsm=1e&rpstart=0&rpnum=0&islist=&querylist=&nojc=undefined&dyTabStr=MCwzLDEsMiw1LDYsNCw3LDgsOQ%3D%3D&lid=12001587826213271327 adresinden alındı.</p>
</div>
<div data-bbox=)

Kirilen, G. (2018). *Eski Çin’de yazın ve düşünce*. Ankara: Gece Kitaplığı.

Li, C. (2020). *Eski çağlardan günümüze Çin edebiyatı*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Liang, Q. (2023). Er yan shi yanjiu zongshu. *Jining Shifan Xueyuan Xuebao*, 1, 63-70.

Liu, Y. (2010). Dan ge za kao. *Wenxue Yichan*, 6, 127-128.

Liu, Z. (2016). *Zhongguo wenxue: di yi ce*. İstanbul: Likya Yayınları.

Lu, H. (1990). Shiqian Dan ge zhi wo jian. *Zhejiang Shehui Kexue*, 2, 50-51.

Pamuk Öztürk, N. (2016). Tang dönemi şiiri ve Bai Juyi (白居易). *Current Research in Social Sciences*, 2(2), 79-85.

Pamuk Öztürk, N. (2020). Tang hanedanlığı dönemi Çin şiiri, Wang Wei ve Meng Haoran’ın “Beş imli dört mısralı şiir (五言绝句)” özelliğine göre yazılmış şiirleri üzerine bir inceleme. *Söylem Filoloji Dergisi*, 5(2), 405-414.

Shen, Y., & Men, H. (2011). Dangong yanjiu. *Tiyu Wenhua Dao Kan*, 8, 115-117.

Shijing (t.y.). 30 Aralık 2023 tarihinde <https://ctext.org/book-of-poetry/zhs> adresinden alındı.

Wang, Z. (2017). Dan ge yiyi kaoshi. *Wenzhou Daxue Xuebao*, 30 (1), 97-103.

Wenxin Diaolong (文心雕龙) (t.y.), 4 Ağustos 2023 tarihinde <https://ctext.org/wenxin-diaolong/zhs?searchu=%E9%BB%84%E6%AD%8C%E3%80%8A%E6%96%AD%E7%AB%B9%E3%80%8B> adresinden alındı.

Xiong, Z. (2005). Dan ge yanjiu zong lun. *Yinyue Tansuo*, 13-17.

Türkü Maddesi. *TDK Güncel Türkçe Sözlük*. 30 Aralık 2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Yang, D. (2015). Dan ge kao. *Jiangxi Guangbo Dianshi Daxue Xuebao*, 3, 15-18.

Yang, D. (2016). Dan ge san kao. *Puyang Zhiye Jishu Xueyuan Xuebao*, 29 (1), 89-91.

Yi. Xi Ci Xia (易·系辞下) (t.y.), 7 Ağustos 2023 tarihinde <https://ctext.org/pre-qin-and-han/zh?searchu=%E9%BB%83%E5%B8%9D%E5%A0%AF%E8%88%9C%E5%9E%82%E8%A1%A3%E8%A3%B3%E8%80%8C%E5%A4%A9%E4%B8%8B%E6%B2%BB> adresinden alındı.

Zhang, X. (2016), Er yan shi bianxi. *Wenyi Pinglun*, 512, 117-123.

Zhonghua Wenming Shihua Bianweihui 中国文明史话编委会 (ed.). *Shige Shihua: Han-Ying Duizhao 诗歌史话 : 汉英对照*. Beijing: Zhongguo Da Baike Quanshu Chubanshe.

Zhou, Y.(2011). Dan ge yi wen kao bian. *Linyi Daxue Xuebao*, 33 (5), 109-110.